

ВЕЉКО М. ДЕЛИБАШИЋ*

Адвокат

Београд

УДК 343.98:347.91/.95

Прегледни рад

Примљен: 10.02.2017

Одобрен: 28.02.2017

Страна: 361-373

СПОРАЗУМ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА И ОКРИВЉЕНОГ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Сажетак: У раду се анализира један од три споразума између јавног тужиоца и окривљеног, споразум о признању кривичног дела. Након уводног дела, у којем се указује на два велика позитивноправна кривичнопроцесна система и чињеницу да је дошло до преузимања појединих института из једног у други и обрнуто, прелази се на анализу споразума о признању кривичног дела. После навода о настанку овог института упозорава се на опасност да услед његове примене и невина лица признају кривично дело које нису извршила. Затим се објашњава корист коју од споразума могу имати окривљени и бранилац. Посебна пажња се посвећује процесу закључења споразума, иницијативи за склапање споразума, самом поступку преговарања и улози коју има бранилац у том поступку. Наводе се обавезни и факултативни елементи споразума и указује на неке специфичности ових елемената. Поред тога, указује се на одлуке које се могу донети поводом споразума и на ограничену могућност улагања жалбе против тих одлука. У делу који се односи на правно дејство споразума о признању кривичног дела скреће се пажња на ставове судске праксе који су неприхватљиви и који се морају променити, а затим се износе закључна разматрања у којима се констатује неопходност измене и допуне одредаба које се односе на овај институт.

Кључне речи: споразум, јавни тужилац, окривљени, бранилац, признање кривичног дела, невино осуђен

Увод

У два велика позитивноправна кривичнопроцесна система спадају: 1) континенталноевропски систем и 2) англосаксонски или адверзијални кривичнопроцесни систем. Савремено кривично процесно право карактерише све изразитија конвергенција елемената из два велика светска кривичнопроцесна система, што је последица како општих глобалистичких тенденција, тако и свести о потреби уграђивања у поједине правне системе оних елемената који су потенцијално ефикасни и корисни, независно од тога да ли потичу из једног или другог великог кривичнопроцесног система. Тако на пример, данас многи

---

* veljkodelibasic@mts.rs; + 381 64 1100-761

континенталноевропски кривични поступци садрже и неке елементе адверзијалних поступака, при чему је, свакако, најтипичнији институт окончања поступка на темељу споразума тужиоца и окривљеног о признању кривице (*plea bargaining*, односно *deal*), што је довело и до тврдњи неких аутора о постојању својеврсне заразе овим кривичнопроцесним институтом у европским земљама (*plea bargaining infection*, Бајовић, 2009: 125). Обрнуто, и многи адверзијални кривични поступци прихватају нека решења из континенталноевропских процедура. Оваква конвергенција, иако свакако оправдана, ипак има своје границе, које се у битној мери морају заснивати и на присутној правној традицији одређене државе. Није једноставно, а по правилу није ни оправдано да се једном правном систему, који већ устаљено припада одређеном великом типу кривичног поступка, вештачки калеме доминирајући елементи из другог типа, јер то може изазвати огромне практичне проблеме, а пре свега несналажење субјеката поступка у новом кривичнопроцесном амбијенту, што за последицу има неефикасан или неправичан, односно и неефикасан и неправичан кривични поступак (Шкулић, 2014: 15).

Законик о кривичном поступку познаје три споразума која могу да закључе јавни тужилац и окривљени, и то: споразум о признању кривичног дела, споразум о сведочењу окривљеног и споразум о сведочењу осуђеног. Поред ова три споразума, законик познаје институт одлагања кривичног гоњења, који представља специфичан вид споразума (иако се тако не зове) између јавног тужиоца и окривљеног, према којем, уколико окривљени испуни налог јавног тужиоца у остављеном року, јавни тужилац одбацује кривичну пријаву и не покреће кривични поступак.

Споразум о признању кривичног дела

На прве примере споразума о признању кривице у Сједињеним Америчким Државама наилазимо почетком XIX века, и то у поступцима за незакониту продају алкохола, да би почетком XX века то постао доминантан начин решавања кривичних предмета. Најпре се јавља споразум о оптужници којим се тужилац обавезује да одустане од појединих оптужби или да ублажи оптужницу у замену за признање окривљеног, да би се крајем XIX века, када су и судије почеле да прихватају ову праксу развио и споразум о санкцији (Бајовић, 2009: 56). Данас статистички подаци показују да се 90% свих кривичних пресуда у Сједињеним Америчким Државама доноси на основу споразума о признању кривице (Larson, 2003: 32).

Иако је циљ кривичног поступка да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне санкција под условима које прописује кривични закон, на основу законито и правично спроведеног поступка, споразуми између јавног тужиоца и окривљеног носе изванредан степен опасности да и невино лице буде осуђено.¹ Истовремено, иако се не може оспорити чињеница да

---

¹ О могућности и разлозима да невино лице склопи споразум о признању кривичног дела види: Шкулић М., Илић Г., *Реформа у стилу „један корак напред – два корака назад“*, Београд, 2012, стр. 93–98, и Симоновић Б., Турањанин В., „Споразум о признању кривице“, *Криминалистички и кривично процесни аспекти доказивања*, Бања Лука, 2013, стр. 27–28.

се овим споразумима убрзава кривични поступак, поставља се питање да ли је у том случају увек реч о правичном поступку, при чему се мора имати у виду да се ефикасност не сме поистовећивати с брзином кривичног поступка, нити с његовим коначним исходом (Шкулић М., Илић Г, 2012а: 22). Кривични поступак који је само брз а није правичан, не може бити идеал државе која је демократска и бар елементарно тежи да се одликује владавином права (Шкулић М., Илић Г, 2012: 13).

Досадашња пракса (пре свега у САД) показала је да су неки окривљени признали кривична дела која нису учинили и склопили споразум о признању кривичног дела. Ово су урадили у страху од суђења, јер да нису тако урадили, односно да се нису нагодили, признали дело и склопили споразум на основу којег су добили вишедеценијске казне затвора, претила им је опасност да им се изрекне смртна казна, па су изабрали мање зло. Касније, када је ДНК анализа добила пуну примену у кривичном поступку,² утврдило се да нису извршили дела која су у склопу споразума признали. То је најбољи показатељ да споразуми тужиоца и окривљеног носе висок степен опасности да невино лице буде осуђено, па се због тога ови институти морају опрезно користити.

Треба рећи да би се о овом питању могао заузети и другачији став, који би се тешко могао прихватити. Наиме, да окривљени у наведеном примеру нису имали опцију да закључе споразум с тужиоцем, њима би се судило у редовном поступку и постојала би реална опасност да им буде изречена и извршена смртна казна. Самим тим они не би ни доживели тренутак да ДНК анализа, као веома прецизна метода вештачења биолошког материјала, добије пуну примену у кривичном поступку, односно не би имали прилику да докажу да су невини (Делибашић, 2015: 20).

Корист од склапања споразума о признању кривичног дела, када је реч о јавном тужиоцу, огледа се у значају који признање окривљеног има за поткрепљивање навода оптужбе, док се корист посматрано из угла окривљеног првенствено огледа у могућности блажег кажњавања (Илић П. Г. и др., 2012: 666). Поред тога, да склопи споразум тужилаштво може бити мотивисано чињеницом да неће морати да прикупља додатне доказе и да троши радно време на припремање за суђење и присуствовање главном претресу који може дуго да траје, а избећи ће и ризик од неуспеха у суђењу. Важан мотив за јавног тужиоца може бити и чињеница да се у случају склапања споразума оштећени, односно жртва неће додатно излагати непријатности да долазе у суд и поново препричавају догађај који је за њих веома мучан (нпр. жртва силовања, трговине људима и слично).

Додатни мотив окривљеном може да буде избегавање неизвесности поводом исхода поступка, коју нека лица тешко подносе, као и nelaгодности које би морао да проживљава током присуствовања главном претресу. Посебно интересантан мотив за окривљеног да склопи споразум може да буде избегавање трошкова кривичног поступка, или немогућност да се снесе ти издаци.

² О анализи ДНК у кривичном поступку видети више: Делибашић В., Панић Б., "Анализа ДНК и њена примена у кривичном поступку у Републици Србији", *Правни живот*, број 9, том I, Београд, 2011, стр. 805–821.

Наиме, кривични поступак који се води у складу са Закоником о кривичном поступку из 2011, за окривљеног је изузетно скуп поступак, јер мора сам да обезбеди доказе за своју одбрану.³ Да би одбрана била квалитетно припремљена, бранилац мора да обави многобројне разговоре с потенцијалним сведоцима и да проучи доказни материјал, како онај који се налази у списима, тако и онај до којег је дошао сопственим ангажовањем, а његове радне сате мора да финансира окривљени. Затим неопходно је о трошку окривљеног извршити вештачења или ангажовати стручног саветника и сл., с циљем припремања квалитетне одбране, што је изузетно скупо и за шта у пракси окривљени, по правилу, нема довољно средстава. У таквој ситуацији, без финансијске подршке, постоји опасност да положај окривљеног и поред могуће добре одбране буде гори него што би био да је имао новац да финансира квалитетнију одбрану. У таквим случајевима је за окривљеног можда мудрије да не ризикује са суђењем, већ да донесе прагматичну одлуку и склопи споразум о признању кривичног дела (Delibašić, 2014: 264).

Закључење споразума о признању кривичног дела

Иницијатива за преговоре о закључењу споразума о признању кривичног дела може потећи од јавног тужиоца, окривљеног или браниоца, док суд нема никаква права у погледу иницијативе, као уосталом ни у погледу процеса преговарања и закључења споразума (Бејатовић, 2012: 109). Законик не тражи посебну форму за иницијативу којом се покрећу преговори, што значи да је то неформални акт једне од странака или браниоца. Сам предлог нема никакво правно дејство и странке увек могу изменити услове које су изнеле у предлогу или одустати од њега. Међутим, постоји могућност злоупотребе иницијативе која би потекла од окривљеног или браниоца уколико би она била у писменој форми. Она се огледа у опасности да такав поднесак обелодане медији или да се, у случају неуспеха преговора, „случајно“ нађе у списима, током суђења у којем окривљени негира извршење кривичног дела. Из тог разлога, у случају када окривљени или његов бранилац иницирају преговоре, препоручује се да то чине усмено (Delibašić, 2014: 264).

Када окривљени иницира преговоре, он то, по правилу, чини преко браниоца. И тужилац преговоре у пракси најчешће иницира преко браниоца, а бранилац, када види да постоји интерес клијента да склопи споразум, то сугерише окривљеном, па се, ако он то прихвати, с таквим предлогом обраћа тужиоцу. У сваком случају, улога браниоца је веома значајна при закључењу споразума, при чему он води рачуна да се споразум закључи у складу са законом и уз максималну заштиту интереса окривљеног кога брани. С тим у вези, треба рећи да се у пракси може догодити да окривљени жели да склопи споразум о признању кривичног дела иако није извршио дело које му се ставља на терет, па се поставља питање како бранилац треба да се понаша у таквој ситу-

---

³ Иако законик прокламује претпоставку невиности (члан 3), ипак се на више места захтева или макар очекује да окривљени доказује своју невиност (члан 303. став 3, члан 350. став 1, члан 395. став 4. тачка 1).

ацији. Такав случај може да се појави у три основна облика: а) окривљени хоће да призна дело које није извршио у страху од могуће казне која му прети уколико буде осуђен па не жели да ризикује; б) окривљени хоће да призна дело које није извршио јер нема пара да плати квалитетну одбрану па очекује да ће бити осуђен иако није крив; в) окривљени жели да признањем кривичног дела које није извршио заштити неко лице, односно правог извршиоца, нпр. блиског сродника, пријатеља, лице које му за то даје новац или прибавља неку другу корист, односно које га принуђава да тако учини (Делибашић, 2015: 26-27).

У оваквим ситуацијама бранилац треба да саветује клијента да тако нешто не чини, јер је циљ Законика о кривичном поступку да нико невин не буде осуђен, а бранилац свакако мора да допринесе да се тај циљ и оствари. Зато он мора окривљеном реално да предочи све одредбе закона које се односе на њега и конкретну ситуацију у којој се налази, а након сугестије да споразум не закључи, коначну одлуку мора да препусти окривљеном. Посебно је деликатна ситуација када окривљени лажним признањем жели да заштити неко друго лице, тим пре ако је у питању неморални мотив (примање одређене користи за себе или другога) или ако је окривљени присиљен (од лица које треба прикрити или неког другог лица) да то уради.⁴ Након што посаветује клијента да то не треба да ради, бранилац има само две могућности: 1) да откаже пуномоћје не наводећи разлог због којег то чини или употребљавајући уопштени изговор којим се наводи да се с клијентом не слаже у конципирању одбране; 2) да остане бранилац. У сваком случају, бранилац никоме не сме да открије, а поготово не државним органима, да клијент жели да призна дело које није извршио, јер му то не дозвољавају закони који регулишу његов положај у кривичном поступку, као ни Кодекс професионалне етике адвоката. Наиме, однос поверења између окривљеног и браниоца је неприкосновен и све што бранилац сазна од окривљеног или на други начин, а није у оквиру одбране коју је окривљени изнео у поступку, он не сме да открије. При томе се не сме заборавити чињеница да се окривљени брани тако што има апсолутну слободу да изабере начин на који жели да то чини, а улога браниоца је да му пружи стручну помоћ, не излазећи из оквира закона и морала (Delibašić, 2014: 27-28).

Да би његов клијент разумео релативне предности и мане прихватања споразума, бранилац треба да укаже окривљеном на могуће сценарије и у случају да прихвати споразум и у случају да иде на суђење. То захтева да бранилац у потпуности разуме предмет и да процени могуће доказе и одредбе које ће се применити. Захваљујући својој стручности и искуству он треба добро да процени ситуацију како би окривљеном предочио које су могућности за доношење осуђујуће пресуде и какве су природа и дужина могуће кривичне санкције. Окривљени на основу тога може да упореди било коју понуду о признању кривичног дела у предмету и да одлучи да ли ће је прихватити. Коначну одлуку о томе да ли да прихвати споразум о признању кривичног дела увек доноси окривљени.

⁴ Тај проблем се може појавити и онда када се уопште не говори о споразуму, већ окривљени једноставно лажним признањем жели да заштити некога.

Када тужилац има необориве доказе и добре шансе за осуђујућу пресуду, споразум о признању кривичног дела је нешто што бранилац треба да препоручи клијенту. С друге стране, ако тужилац има слабе доказе или се његова понуда подудара са оним што бранилац очекује као исход суђења, онда, по правилу, бранилац свом клијенту може да препоручи да одбије понуду тужиоца јер на суђењу не може много да изгуби.

Сам процес преговарања има две основне фазе. Прва је преговарање о кривици које подразумева анализу чињеница с којима се наступа, тј. које презентују тужилац и окривљени с браниоцем. Друга је преговарање о санкцији на основу претходне сагласности о постојању неких чињеница на основу којих свака страна тумачи кривицу окривљеног (Симоновић, Турањанин, 2013: 23). Када је реч о првој фази у теорији се поставља питање како се чињенице уопште могу утврђивати преговарањем, а затим се таква могућност критикује. С тим у вези истиче се да чињенице или постоје и имају одређене карактеристике и значење, или не постоје. Стварност се не утврђује преговарањем, него доказивањем.

Јавни тужилац и окривљени могу да закључе споразум о признању кривичног дела за било које кривично дело и то могу учинити до завршетка главног претреса. Имајући у виду чињеницу да је овај институт установљен, између осталог, да би се избегло суђење, најбоље би било да се споразум склопи што пре, како би се његова сврха остварила у пуној мери. Иако је, по правилу, тужилац све мање заинтересован за склапање споразума како време одмиче, јер се између осталог припремио за суђење, скупио је доказе и сл., другим речима утрошио много радног времена и енергије, треба рећи да има много предмета, поготово старих, где су тужиоци веома заинтересовани да склопе споразум и у каснијим фазама поступка. Такође, иако је окривљени утрошио доста енергије и новца у спремање своје одбране, све до окончања поступка постоји могућност да се код њега појави потреба да склопи споразум, а пре свега да би добио очекивану корист у виду мање казне, односно блаже кривичне санкције.

Приликом закључења споразума о признању кривичног дела окривљени мора имати браниоца. Ова одредба се појашњава тако што се прецизира да је реч о обавезној одбрани, где окривљени мора имати браниоца од почетка преговора с јавним тужиоцем о закључењу споразума о признању кривичног дела, до доношења одлуке о споразуму. Имајући у виду чињеницу да овај споразум поред извесних погодности окривљеном намеће и одређене обавезе, али и ускраћује нека права која би у редовном поступку имао, законодавац је исправно поступио када је прописао обавезност одбране. То даље подразумева да ће окривљеном бити постављен бранилац по службеној дужности уколико га сам не обезбеди.

У зависности од стадијума поступка, јавни тужилац споразум о признању кривичног дела подноси одговарајућем облику судске функционалне надлежности. До потврђивања оптужнице, споразум се подноси судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице, председнику већа.

Садржај споразума о признању кривичног дела

Споразум о признању кривичног дела садржи обавезне и факултативне елементе. Обавезни елементи су: 1) опис кривичног дела које је предмет оптужбе; 2) признање окривљеног да је учинио то кривично дело; 3) споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције; 4) споразум о трошковима кривичног поступка, о одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и о имовинскоправном захтеву, уколико је поднет; 5) изјава о одрицању странака и браниоца од права на жалбу против одлуке којом је суд у потпуности прихватио споразум, осим у пар специфичних случајева; 6) потпис странака и браниоца. Факултативни елементи су: 1) изјава јавног тужиоца о одустајању од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом о признању кривичног дела; 2) изјава окривљеног о прихватању одређених обавеза; 3) споразум у погледу имовине проистекле из кривичног дела која ће бити одузета од окривљеног.

Оптужница је, такође, обавезни део споразума, и у њеном диспозитиву се налази опис кривичног дела које је предмет оптужбе.

Код првог обавезног елемента поставља се питање, шта се подразумева под „описом кривичног дела које је предмет оптужбе“, односно чији опис треба да буде наведен (окривљеног или тужиоца). Окривљени увек има „свој“ поглед на кривично дело, почевши од објашњења мотива, услова и околности које су постојале приликом извршења, до реалних радњи појединих лица (оштећених, саучесника, сведока). Сасвим другачији поглед на чињенични склоп кривичног дела може да има тужилац. Понекад између њихових виђења постоје битне разлике, али ће на крају то бити ствар договора.

Законски текст захтева да признање окривљеног мора бити потпуно, добровољно, свесно и не сме бити у супротности с другим доказима. Потпуно признање је признање које обухвата све чињеничне елементе оптужбе, као и правну квалификацију кривичног дела. Признање је добровољно ако је резултат слободне воље окривљеног и не сме бити последица примене силе, претње, принуде или незаконитих обећања, док свесно признање подразумева постојање пуне свести окривљеног да својим исказом потврђује наводе оптужбе (Бајовић, 2009: 323).

Овде се одмах поставља питање да ли окривљени, који је по правилу правни лаик, може, односно мора да зна правну квалификацију да би је признао. Ако бисмо прихватили став да признање мора бити потпуно, што обухвата и правну квалификацију, онда би окривљени морао да зна, нпр. разлику између „обичног“ убиства и тешког убиства, која је разлика између групе и организоване криминалне групе и сл., односно читав низ правних појмова и института. То се од окривљеног не може очекивати, а самим тим ни тражити, па би став да признање мора бити потпуно, што обухвата правну квалификацију, требало ублажити утолико што признање мора бити потпуно у контексту чињеничних навода, а не и у погледу правне квалификације. Када је у питању правна квалификација конкретног догађаја, окривљеном стручну помоћ треба да пружа бранилац (то је још једно оправдање за обавезну одбрану код овог

института), односно управо је ту потребно његово ангажовање да би се спречиле грешке или злоупотребе и помогло окривљеном (Делибашић, 2015: 37-38).

С тим у вези, треба рећи да ће се у пракси окривљени увек руководити прагматичним разлозима и да њему неће бити важна правна квалификација кривичног дела већ искључиво кривична санкција која ће му бити изречена. Тако нпр, свако ће радије прихватити да буде осуђен за кривично дело тешко убиство и да му буде изречена казна затвора од десет година, него да буде осуђен за „обично“ убиство и да му буде изречена казна затвора од тринаест година.

Такође, тврдње да признање окривљеног мора бити потпуно само су донекле тачне јер, између осталог, јавни тужилац приликом склапања споразума има право да одустане од неког кривичног дела. Пре би се могло констатовати да се прво мора постићи договор између јавног тужиоца и окривљеног о томе које чињенично стање окривљени жели да призна, па уколико се јавни тужилац с тим сагласи, онда се оптужба по потреби мења, тако да буде у складу с датим признањем. У сваком случају не би било могуће да у споразуму о признању кривичног дела окривљени признаје нешто што се разликује од коначног става тужилаштва изнетог у оптужници која фигурира уз споразум.

У ситуацији када јавни тужилац окривљеном ставља на терет више кривичних дела, предмет споразума може бити одустајање од кривичног гоњења за нека од њих. Став да се то чини у случају признања окривљеног није сасвим исправан. Ако би се прихватило да се то може чинити у случају признања окривљеног да је учинио и та кривична дела од којих тужилац одустаје, поставља се читав низ начелних питања која се односе на опортунитет кривичног гоњења. У ствари било би сасвим исправно да тужилац одустаје од кривичног гоњења управо за она кривична дела која окривљени не признаје, јер би се у супротном постављало логично питање, зашто се одустаје од гоњења за кривична дела која окривљени признаје (Delibašić, 2014: 268-269).

Одлучивање о споразуму о признању кривичног дела

Споразум о признању кривичног дела није обичан уговор који би производио дејство сам по себи, након закључења у законом прописаној форми, већ је он само основ за судску одлуку којом се пресуђује кривична ствар, под условом да га суд, након оцене, претходно прихвати посебном одлуком. Отуда је његово дејство на кривичну ствар посредно (Ђурђић, 2011: 245). О њему суд одлучује на рочишту које се држи без присуства јавности, односно на припремном рочишту, које се такође држи без присуства јавности.

До одбацивања споразума о признању кривичног дела долази ако споразум не садржи обавезне елементе. Сам одбачај није сметња да странке поднесу нови споразум без недостатака због којих је претходни споразум одбачен. Такође, ако на рочиште није дошао окривљени који је уредно позван, а који није оправдао изостанак, суд ће решењем одбацити споразум. Овакво решење је логично јер, с једне стране, без присуства окривљеног није могуће испитати да

ли је он свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе, а с друге стране, својим недоласком на рочиште окривљени суштински показује да није заинтересован за споразум, односно може се тумачити да је од споразума одустао.

Решење о одбијању споразума о признању кривичног дела суд доноси ако утврди: а) да дело које је предмет споразума није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности; б) да је кривично гоњење застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење; в) да нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет споразума, односно оптужбе. Такође, суд ће одбити споразум ако није испуњен један услов или више услова неопходних за прихватање споразума. Када ово решење постане правноснажно, споразум о признању кривичног дела и сви списи у вези са њим уништавају се у присуству судије који је донео решење и о томе се саставља записник, а поступак се враћа у фазу која је претходила закључењу споразума. Судија који је донео решење о одбијању споразума не може учествовати у даљем току поступка.

Суд ће пресудом прихватити споразум о признању кривичног дела и огласити окривљеног кривим ако утврди: а) да је окривљени свесно и добровољно признао кривично дело, односно кривична дела која су предмет оптужбе; б) да је окривљени свестан свих последица закљученог споразума, а посебно да се одриче права на суђење и да прихвата ограничење права на улагање жалбе против одлуке суда донесене на основу споразума; в) да постоје и други докази који нису у супротности с признањем окривљеног да је учинио кривично дело; г) да је казна или друга кривична санкција, односно друга мера о којој су јавни тужилац и окривљени закључили споразум предложена у складу с кривичним или другим законом (члан 317). Ова пресуда садржи и разлоге којима се суд руководио приликом прихватања споразума.

Сврха судске провере у односу на окривљеног јесте да он буде заштићен и да се у случају постојања заблуде или принуде, које искључују добровољност, и непостојања довољно јасне свести о свим елементима споразума, он не прихвати, чак ни онда када окривљени и његов бранилац остају при закљученом споразуму. Овде је улога суда да оценом постојања услова за закључење споразума заштити окривљеног од било какве злоупотребе других учесника у поступку (Николић, 2009: 163). Ово зато што признање окривљеног ни на који начин не би смело да буде резултат уцене, обмане или принуде не само државних органа него ни било ког другог лица (Илић П.Г. и др., 2012: 674).

Пре прихватања споразума, суд се мора уверити да је окривљени свестан последица датог признања и закљученог споразума. Основно право којег се окривљени на овај начин одриче представља право на суђење, током којег би јавни тужилац био дужан да доказује наводе оптужнице, док би окривљеног штитила претпоставка невиности. Склапањем споразума окривљени се одриче ових права. Уколико су испуњени услови суд ће донети пресуду којом се споразум прихвата.

Жалба против одлуке о споразуму о признању кривичног дела

Против решења којим се споразум о признању кривичног дела одбацује или одбија, жалба није дозвољена. Пресуду којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела јавни тужилац, окривљени и бранилац могу у року од осам дана од дана достављања побијати жалбом, ако постоји неки од разлога за обуставу поступка, односно ако дело које је предмет споразума – пресуде, није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности, ако је кривично гоњење застарело, или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење.

Ако се пресуда не односи на предмет споразума, жалба је такође дозвољена. Овде је реч о ситуацији у којој је суд, прихватајући споразум, изашао ван оних оквира које су странке споразумом поставиле. Тако би, примера ради, жалба против пресуде на основу споразума била дозвољена када би суд својом одлуком повредио чињенични идентитет кривичног дела за које постоји признање окривљеног или изрекао кривичну санкцију тежу од оне која је договорена између тужиоца и окривљеног (Илић П. Г. и др., 2012: 670).

Правно дејство споразума о признању кривичног дела

Важно питање које се поставља у вези са споразумом о признању кривичног дела јесте могућност његовог коришћења у поступку који се води против других лица. Аргумент који би се наводио у прилог могућности да се споразум изводи као доказ лежи у чињеници да он садржи признање окривљеног. Противаргумент, би био да се у споразуму не налази исказ саоптуженог, већ „признање“ које је производ нагодбе, што се не би могло подвести под термин исказ. Такав став би се посебно потенцирао чињеницом да је окривљени приликом давања „признања“ имао могућност „да тргује“, и да је то компромис између њега и тужиоца, а никако исказ у кривичнопроцесном смислу. Иако би предност требало дати другом тумачењу, треба рећи да је досадашња судска пракса углавном прихватала могућност да се споразум о признању кривичног дела изводи као доказ у поступку против саоптужених (Delibašić, 2014: 275-276).

Следеће спорно питање јесте да ли лице које је склопило споразум о признању кривичног дела може бити сведок у поступку који се води против саокривљених који нису склопили споразум. Пошто Законик о кривичном поступку не искључује такву могућност, не би уопште смело да буде спорно да је то дозвољено. Међутим, оно што посебно забрињава јесте став који судови углавном прихватају, а то је да се читају споразум и пресуда донета на основу таквог споразума, а истовремено одбијају да се у својству сведока испита лице које је споразум склопило.

У досадашњој пракси, одбрана је жестоко оспоравала признање дато у склопу нагодбе, тврдећи да су неки делови признања апсолутно лажни, објаш-

њавајући могућност лажног признања кривичног дела. При томе се најчешће истиче да је у питању прагматична одлука окривљеног да склопи споразум, односно да приликом склапања споразума окривљеног не интересује истина, него само корист коју може добити, па и по цену да призна неистините делове оптужнице. Из тог разлога се ова лица и предлажу за сведоке од стране одбране. Тиме што се противи таквом предлогу тужилаштво индиректно признаје да није сигурно у квалитет добијеног признања, а приклањајући се ставу тужилаштва, суд одбијањем предлога одбране грубо повређује начело контрадикторности и ускраћује основно право окривљеног, односно одбране, да поставља питања лицу које окривљеног терети (Delibašić, 2014: 275-276). С тим у вези, ако би се такав тренд наставио, суштински, користећи споразум о признању кривичног дела као доказ, у наш процесни систем увело би се заправо начело формалне оцене доказа, што је неприхватљиво. Уз то, треба имати у виду, пошто окривљени нема ни законску обавезу да говори истину, да он може да склопи споразум и да при томе да лажно признање.

Озбиљан проблем у пракси може настати ако окривљени на самом почетку кривичног поступка склопи споразум о признању кривичног дела тако што призна извршење кривичног дела, при чему у самом опису радње своју улогу прикаже знатно повољније у односу на саокривљене, односно део радњи које је сам предузео, приликом признања припише саокривљенима, а каснији доказни поступак покаже да је такво признање било лажно. Тако нпр. лице А. призна да је учествовало у убиству два полицајаца, тако што их је намамило у стан, где су у њих пуцали лице Б. и Ц, и на основу споразума о признању кривичног дела буде осуђено за тешко убиство на најмању казну прописану за то кривично дело. Међутим, касније се, на основу доказа који се изводе у поступку који се води против лица Б. и Ц, утврди да је у полицајце ипак пуцало лице А, док лице Б. уопште није пуцало. Имајући у виду да је у односу на окривљеног А. поступак правноснажно завршен, не би се могло дирати у пресуду која је у односу на њега донета на основу споразума. Овај пример довољно говори у прилог ставу да је потпуно неприхватљиво користити споразум о признању кривичног дела, а поготово пресуду која је донета на основу тог споразума као доказ у поступку који се води против саокривљених.

Закључак

Законик о кривичном поступку из 2011. предвиђа могућност споразума о признању кривичног дела између јавног тужиоца и окривљеног, на основу којег се доноси пресуда, чиме се кривични поступак у значајаној мери поједностављује и убрзава. Истовремено, такав поступак је далеко јефтинији, како за саму државу, тако и за окривљеног, па у тим чињеницама лежи пуно оправдање за његову примену. Међутим, кривични поступак који је само брз, уколико истовремено није и правичан, не сме бити идеал коме се тежи у демократској држави која се одликује владавином права. Зато се увек мора имати у виду чињеница да институт споразум о признању кривичног дела са собом

носи извесну опасност да невино лице призна кривично дело које није учинило, и да самим тим буде осуђено, иако је циљ кривичног поступка управо супротан, односно да нико невин не буде осуђен.

Одредбе којима је овај институт регулисан у једном делу су недовољно прецизне, а један број питања уопште није решен. Иако овај институт почиње све више да се примењује у нашем кривичном поступку, досадашња судска пракса не успева да одговори на поједина спорна питања, а у погледу неких је заузела погрешан став. Зато је неопходно указати на све те проблеме, и уједно иницирати измену и допуну постојећих одредби, с циљем, пре свега, да невина лица не буду осуђена. С тим у вези, посебно се мора имати у виду да наши судови олако прихватају да се споразум о признању кривичног дела, или, што је још горе, пресуда донета на основу тог споразума!? користи као доказ у поступку против саокривљених који нису склопили споразум, при чему се не дозвољава одбрани да у својству сведока испита лице које је тај споразум закључило. Поред читавог низа начелних питања која се у вези с тим могу поставити, није спорно да се на тај начин повећава опасност да невина лица буду осуђена на основу споразума о признању кривичног дела, али овај пут невина лица која уопште и нису склопила споразум, већ је реч о саокривљенима, односно лицима која не признају кривично дело које им се ставља на терет.

У циљу смањења опасности од злоупотреба овог института, али и ненамерних грешака које се могу у пракси направити, треба побољшати постојеће законско решење, с циљем да невина лица не буду осуђена, како она која склапају споразум, тако и она којима се суди у редовном поступку. Истовремено, циљ измена и допуна ових одредби био би да се олакша примена овог релативно новог института у нашем кривичном поступку, односно да се да одговор на читав низ спорних питања. При томе се мора имати у виду наша досадашња судска пракса, затим упоредноправна решења овог института, као и спорна питања на која се, између осталог, указује и у овом раду.

Литература:

1. Delibašić V., "Plea Agreement", *Archibald Reiss Days*, Volume III, Belgrade, 2014, str. 268–269.
2. Larson N. E., *Guidebook for Defense Attorneys on New BiH Criminal Laws*, Sarajevo, 2003, str. 32.
3. Bajović V., „Sporazum o priznanju krivice“, *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, 2009, str. 323.
4. Bajović V., *Sporazum o priznanju krivice, uporedno-pravni prikaz*, Beograd, 2009, str. 125.
5. Bejatović S., „Sporazum o priznanju krivice (novi ZKP Srbije i regionalna komparativna analiza)“, *Savremene tendencije krivičnog procesnog prava u Srbiji i regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva*, Beograd, 2012, str. 109.
6. Delibašić V., Panić B., "Analiza DNK i njena primena u krivičnom postupku u Republici Srbiji", *Pravni život*, broj 9, tom I, Beograd, 2011, str. 805–821.
7. Delibašić V., *Sporazumi javnog tužioca i okrivljenog*, Novi Sad, 2015, str. 20.

8. Đurđić V., *Krivično procesno pravo - posebni deo*, Niš, 2011, str. 245.
9. Ilić P. G. i dr., *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Beograd, 2012, str. 670.
10. Nikolić D., „Sporazum o priznanju krivice i njegov doprinos efikasnosti postupanja u krivičnim stvarima“, *Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja*, Beograd, 2009, str. 163.
11. Simonović B., Turanjanin V., „Sporazum o priznanju krivice“, *Kriminalistički i krivično procesni aspekti dokazivanja*, Banja Luka, 2013, str. 27–28.
12. Škulić M., Ilić G., *Kako je propala reforma / Šta da se radi?*, Beograd, 2012, str. 13.
13. Škulić M., Ilić G., *Reforma u stilu „jedan korak napred – dva koraka nazad“*, Beograd, 2012, str. 93–98,
14. Škulić M., *Krivično procesno pravo*, Beograd, 2014, str. 15.

AGREEMENT BETWEEN THE PUBLIC PROSECUTOR AND THE DEFENDANT ABOUT PLEA BARGAINING

Summary: The paper analyzes one of the three agreements between public prosecutor and defendant, agreement about confessing a criminal act. After the introduction, where two criminal proceeding systems are pointed out and the fact that it came to taking over some institutes from one to another, and vice versa, agreement about confessing a criminal act is analyzed. Following the statements about origin of this institute, it is warned about the danger that its application causes innocent persons confess criminal acts they did not commit. After that, the benefit that defendant and defender might have out of this agreement is explained. Special attention is given to the process of concluding the agreement, initiative for concluding the agreement, the negotiation procedure itself and the defender's role in the procedure. Mandatory and optional elements of the agreement are stated, and some of their specificities are pointed out. Besides that, some of the decisions that could be made based on the agreement and limited possibility to file a complaint against those decisions, are stated. In the part related to the legal effect of the agreement about confessing a criminal act, the attention is drawn to the court practice attitudes which are unacceptable and must be changed, and then conclusions are made where the necessity of amending the provisions of this institute.

Key words: agreement, public prosecutor, defendant, defender, confessing the guilt, innocently convicted